

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Л.О. Ковальчук

ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ШКОЛИ

Методичні матеріали
до семінарських і практичних занять,
самостійної та індивідуальної роботи,
організації контролю навчальної діяльності

для магістрів I курсу хімічного факультету
(заочна форма навчання)

Львів 2020

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Семінарське заняття № 1

СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР І МІСЦЕ У НЬОМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (наукова конференція)

Питання, винесені на обговорення:

1. Вища освіта як предмет науково-педагогічного дискурсу, провідний фактор соціального і економічного прогресу.
2. Вища школа високорозвинених зарубіжних країн і держав пострадянського простору.
3. Вища школа в Україні (стан і тенденції розвитку вищої освіти у сучасному суспільстві, стандарти освіти; сутність, мета, особливості та принципи управління вищою освітою) — обговорення питання на основі опрацювання таких основних документів:
 - ◆ Закон України “Про вищу освіту”;
 - ◆ Закон України “Про освіту”.

АЛГОРИТМ проведення наукової конференції

(рольова навчальна гра за зазначеною темою семінару):

Експерти (доповідачі) та **опоненти** готують доповідь відповідно до теми семінарського заняття, тому їм необхідно:

- 📖 прочитати *інформаційний* блок за вказаною викладачем літературою та з педагогічних часописів;
- 👤 ознайомитися з питаннями, винесеними на обговорення під час заняття, та, обравши одну з систем освіти (країну) чи іншу проблему, підготувати *презентацію та виступ* на семінарське заняття, зобразити графічно *модель* вищої освіти;
- 🗨 у виступі **експерт** подає коротку довідку про розвиток вищої освіти відповідної країни, розкриває позитивні і негативні тенденції, показує значення для розвитку системи освіти в Україні;
- 🗨 відповіді на запитання.

❓ Питання для роздумів:

1. Як відомо в Європі йдуть процеси інтеграції в єдину європейську спільноту (Європарламент, єдина валюта, ринок, визнання дипломів тощо). Якою, на Вашу думку, могла б бути найоптимальніша модель вищої школи?
2. Які, на Вашу думку, позитивні тенденції в розвитку вищої освіти в інших країнах можуть бути перенесені на ґрунт вищої освіти в Україні?
3. Що негативного, виявленого Вами, не варто переносити в систему вищої освіти в Україні?

4. Порівняйте статус викладача ЗВО в Україні й світі.
5. Проблема підготовки педагогічних кадрів в Україні та за кордоном (Що спільного й відмінного?).

 Рекомендована література: 1, 3, 4–6 (9, 15–17, 29–31, 34–37)¹.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИДАКТИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ (МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ)

Семінарське заняття № 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ. ЗМІСТ ХІМІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Питання, винесені на обговорення:

1. Структура педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти. Принципи навчання як орієнтир у викладацькій роботі.
2. Студентство як особлива соціальна група, психологічні особливості юнацького віку, соціальна адаптація молодого людини на різних етапах особистісного розвитку.
3. Зміст хімічної освіти у вищій школі, його головні компоненти, стандарти освіти, джерела.

? Питання для роздумів:

1. Проаналізуйте зміст вищої хімічної освіти (мета, завдання, структура, критерії відбору змісту освіти відповідно до мети ЗВО, спеціалізації, навчальної дисципліни, навчального матеріалу, основні джерела).
2. Порівняйте організацію педагогічного процесу та зміст вищої хімічної освіти в інших ЗВО України, у т.ч. й приватних. Чи можна назвати ці моделі змісту вищої хімічної освіти альтернативними?

 Рекомендована література 1–6 (10, 11, 15, 22, 29–31, 34–37).

Практичне заняття № 1

МЕТОДИ, ЗАСОБИ, ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ, ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Питання, винесені на обговорення:

1. Методи навчання у методиці викладання хімічних дисциплін у вищій школі.
2. Засоби навчання у методиці викладання хімічних дисциплін у вищій школі.
3. Технології навчання у методиці викладання хімічних дисциплін у вищій школі.

¹ Обов'язкові літературні джерела виділено жирним шрифтом; у круглих дужках — додаткові джерела, в яких висвітлені навчальні питання теми, що вивчається (за вибором студента).

4. Мікрвикладання навчального питання з використанням методів, прийомів, засобів, технологій навчання (методичні засади викладання хімічних дисциплін у вищій школі).
5. Аналіз мікрвикладання.

АЛГОРИТМ підготовки мікрвикладання:

Головна дидактична мета: набуття первинних умінь і навичок використання дидактичного інструментарію у ЗВО.

📖 Оберіть **навчальне питання** теми хімічної дисципліни відповідно до своєї спеціалізації (неорганічна хімія; неорганічна хімія; аналітична хімія).

📖 Проаналізуйте **зміст** навчального питання.

- ✓ відповідно до теми, цілей, навчального матеріалу виберіть *методи і прийоми* навчання та підготуйте дидактичні *засоби*, які, на Вашу думку, забезпечать ефективність його вивчення.

📌 **Хід** вивчення навчального питання оформіть у вигляді такої таблиці:

Навчальне питання	Методи навчання	Прийоми навчання	Засоби навчання	Технології навчання

📖 **Рекомендована література:** 1–6 (7, 10, 14, 15, 20, 22, 23).

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ² (виконання наскрізних індивідуальних навчально-дослідних завдань)

№ теми, лекції	Навчальні питання	Кількість балів
Тема 1-8	Провести психолого-педагогічне дослідження сформованості педагогічної культури та готовності до педагогічної діяльності (<i>навчальний проект</i>)	35

² Оцінює лектор

Лекція 1	Підготувати <i>експертну оцінку</i> системи освіти країни (за вибором студента), у якій розкрити: <ul style="list-style-type: none"> ◆ коротку довідку про розвиток вищої освіти; ◆ позитивні і негативні тенденції; ◆ значення для розвитку системи освіти в Україні 	5
Лекція 2	Відповідно до професійного спрямування зобразити наявну <i>модель підготовки фахівця</i> в університеті за умов ступеневої системи навчання	5
Лекція 3 (залікове завдання)	1) Обрати тему (навчальна дисципліна відповідно до спеціалізації) та укласти <i>навчально-методичні карти</i> до таких занять: <ul style="list-style-type: none"> ◆ <i>лекція</i>; ◆ <i>семінарське</i> заняття; ◆ <i>практичне</i> заняття; ◆ <i>лабораторне</i> заняття. 2) До одного з них підготувати конспект фрагмент заняття для мікрОВикладання (практичне заняття № 4). 3) Проаналізувати навчально-методичну карту одного із занять та фрагмент до цього заняття, складених іншим студентом-магістром групи 4) Рецензія (самоаналіз) одного заняття	25
Разом		70

Алгоритм написання навчально-методичної карти заняття

Навчально-методичні карти до кожного заняття оформіть письмово, вказуючи:

- ✓ факультет, кафедру спеціалізації та кафедру педагогіки, навчальну дисципліну; курс, групу; місце проведення;
- ✓ тему;
- ✓ тип (вид) заняття;
- ✓ дидактичні цілі (освітню, розвивальну мету);
- ✓ міждисциплінарні зв'язки (з фундаментальними, професійно орієнтованими дисциплінами);
- ✓ навчально-методичне забезпечення (наочність, роздатковий матеріал, ТЗН, літературу).

Хід заняття оформити у вигляді такої таблиці:

Структура заняття (етапи), навчальні питання, завдання	Методи навчання	Прийоми навчання	Засоби навчання

Політика виставлення балів:

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:

♦ на *семінарсько-практичні заняття* припадає 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів — 20;

семінарські заняття — 10 (2 заняття по 5 балів), при цьому:

5 балів — студент виконав усі завдання згідно плану заняття;

4 бали — студент виконав 75% завдань;

3 бали — студент виконав 50% завдань;

2 бали — студент виконав не менше 30% завдань;

1 бал — студент виконав окремі елементи завдань;

практичні заняття — 10 (1 заняття по 5 балів), при цьому:

5 балів — студент виконав усі завдання згідно плану заняття;

4 бали — студент виконав 75% завдань;

3 бали — студент виконав 50% завдань;

2 бали — студент виконав не менше 30% завдань;

1 бал — студент виконав окремі елементи завдань.

♦ *контрольні заміри* (1 модульний контроль за тестовими завданнями трьох рівнів складності, у тому числі в системі Moodle): 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів — 10;

♦ *контрольні заміри* (лекційний контроль: 10% семестрової оцінки; максимальна кількість балів — 10;

♦ *самостійна робота* та виконання *індивідуальних завдань* оцінюються в межах балів, винесених на семінарські і практичні заняття, модульний контроль, залік;

♦ *індивідуальна робота* (виконання індивідуальних навчальних проєктів): 60% семестрової оцінки; максимальна кількість балів — 60.

Критерії оцінювання завдань навчального проєкту:

1) розроблення навчально-методичні карт до чотирьох занять та самоаналіз чи аналіз одного заняття (дидактичне завдання); максимально — 20 балів:

4 бали — високий (творчий) рівень виконання завдання;

3 бали — достатній (реконструктивний) рівень;

2 бали — середній (репродуктивний) рівень;

1 бал — низький (елементарний) рівень;

2) виконання *психолого-педагогічного дослідження*:

16–20 балів — високий (творчий) рівень виконання завдань;

11–15 балів — достатній (реконструктивний) рівень;

6–10 балів — середній (репродуктивний) рівень;

1–5 балів — низький (студент виконав окремі елементи завдань).

Критерії оцінювання завдань різного рівня складності:

тестові завдання *першого* рівня складності — 0,5 бала за правильну відповідь;

тестові завдання *другого* рівня складності — 1 бал;

завдання *третього* рівня складності — 2 бали.

Враховується: активність студента під час аудиторних занять; самостійність, оригінальність, творчий підхід і своєчасне виконання завдань; посиljena активна участь студента у наукових заходах кафедри (семінарах, конференціях, олімпіадах тощо). Особлива увага звертається на відвідування занять студентом. Відпрацювання занять, пропущених з поважних причин, проводиться за розкладом консультацій викладачів.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності під час вивчення курсу забезпечує:

- ♦ обговорення на першому лекційному занятті правил академічної доброчесності, що є виявом етичної культури студента;

- ♦ попередження про наслідки плагіату чи інших форм недоброчесності (їх виявлення в письмовій роботі студента є підставою для незарахування викладачем завдання, незалежно від масштабів плагіату чи обману);

- ♦ неможливість (заборона) користування мобільними пристроями під час виконання модульних контрольних робіт і самостійних практичних завдань під час аудиторних занять (за винятком часу, відведеного для виконання розрахункових завдань чи задач);

- ♦ обов'язкове посилання на використані літературні джерела під час написання творчих завдань (есе, тез доповідей, наукової статті та інших продуктів);

- ♦ виконання *навчального проекту «На шляху до оволодіння педагогічною професією»* передбачає самостійну, оригінальну науково-дослідну діяльність студента, вияв ним творчого підходу, культури професійного мислення, дослідницьких здібностей, дидактичної культури тощо;

- ♦ побудова графічних (діаграм, гістограм тощо) і табличних зображень, розроблення навчальних (науково-дослідних) моделей здійснюється виключно на основі власних досліджень студента.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	Залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
81–89	B	Дуже добре	Зараховано
71–80	C	Добре	Зараховано
61–70	D	Задовільно	Зараховано
51–60	E	Достатньо	Зараховано
Менше 50		Незадовільно	Незараховано

2. ПИТАННЯ, ВИНЕСЕНІ НА ЗАЛІК

Змістовий модуль 1

1. Предмет, об'єкт і завдання педагогіки вищої школи. Місце курсу у системі педагогічних наук. Міждисциплінарні зв'язки педагогіки вищої школи.
2. Понятійно-категоріальний апарат педагогіки вищої школи.
3. Сучасні методологічні підходи у педагогіці вищої школи.

4. Логіка і методи науково-педагогічних досліджень.
5. Основні етапи становлення вищої освіти в Україні.
6. Заснування, історія становлення і діяльність Львівського університету.
7. Розвиток хімічної освіти у Львівському університеті.
8. Основні тенденції розвитку вищої освіти в сучасному світі.
9. Вища школа зарубіжних країн (за вибором).
10. Зміст реформ вищої освіти в Україні. Основні документи про вищу освіту.
11. Інтеграція вищої освіти України у світовий і європейський освітній простір.
12. Сутність, структура, закономірності, рушійні сили розвитку педагогічного процесу у вищій школі.
13. Організація педагогічного процесу у вищій школі з урахуванням адаптації студентів на першому році навчання у ЗВО, вікових та індивідуальних особливостей студентів, навчально-пізнавальної діяльності студентів.
14. Організація інклюзивного навчання у вищій школі.
15. Педагогічна діяльність викладача вищого закладу освіти.
16. Педагогічна культура викладача ЗВО (культура професійного мислення, культура професійного мовлення, культура професійного спілкування).
17. Педагогічна майстерність викладача вищої школи (сутність, характеристика її складових).

Змістовий модуль 2

18. Предмет і завдання дидактики вищої школи. Основні дидактичні концепції.
19. Принципи навчання як орієнтир у викладацькій роботі.
20. Методи, прийоми навчання у вищій школі.
21. Засоби навчання у вищій школі.
22. Зміст освіти у вищій школі, його основні компоненти.
23. Стандарти вищої освіти.
24. Основні джерела змісту вищої освіти.
25. Аналіз змісту вищої хімічної освіти (мета, завдання, структура, критерії відбору змісту хімічної освіти, основні джерела).
26. Форми організації навчання у ЗВО, їх класифікація. Застосування різноманітних форм організації навчальної діяльності студентів (за фахом).
27. Лекція як основна форма організації навчання у ЗВО (роль і місце лекції у ЗВО, особливості, види, вимоги до лекції, загальна структура, цілі, варіативність застосування методів, прийомів і засобів навчання, оцінка якості).
28. Семінарські заняття як форма активної взаємодії та спілкування суб'єктів навчального процесу у вищій школі.
29. Практичні заняття як основна форма поглиблення та застосування теоретичних знань, формування та удосконалення вмінь і навичок студентів.
30. Лабораторні заняття як основна форма інтегрування теоретико-методологічних знань та практичних умінь і навичок студентів.
31. Історія розвитку педагогічного діагностування. Діагностування результатів навчання (сутність, функції).
32. Принципи, вимоги до контролю та оцінювання успішності студентів.
33. Види і форми контролю успішності студентів.
34. Методи контролю успішності студентів.
35. Застосування нетрадиційних форм контролю у навчальному процесі.
36. Об'єкти, критерії та норми оцінювання знань студентів.

37. Кредитно-модульна система організації навчального процесу.
38. Самостійна робота студентів (сутність, психолого-педагогічні аспекти організації; її види, рівні, організаційні форми; індивідуалізація, активізація).
39. Технологія навчання, їх класифікація.
40. Структурні складові технології навчання.
41. Характеристика технології диференційованого навчання.
42. Характеристика технології проблемного навчання.
43. Характеристика технології ігрового навчання.
44. Характеристика інформаційних технологій навчання.
45. Характеристика технологій особистісно орієнтованого навчання.
46. Е-навчання. Дистанційне навчання у вищій школі.
47. Психолого-педагогічні умови впровадження технологій навчання у ЗВО.
48. Студентське самоврядування. Інститут виховників у вищій школі.
49. Педагогічна практика як обов'язковий компонент професійної підготовки фахівця.

Рекомендована література

Основна (базова)

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. Київ: Либідь, 1998. 518 с.
2. Біляковська О.О., Мицишин І.Я., Цюра С.Б. Дидактика вищої школи. Навч. посібник. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
3. Ковальчук Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень: навч. посіб. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с.
4. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності. Навч. посібник. Львів, 2007. 608 с.
5. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

Додаткова (допоміжна)

7. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: Навч.-метод. посібник. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
8. Бабенко В.В. Основи теорії ймовірностей і статистичні методи аналізу даних у психологічних і педагогічних експериментах: навч. посіб. Львів: Видав. центр ЛНУ імені І. Франка, 2009. 184 с.
9. Вища школа України і Болонський процес: Навч. посібник / За ред. В.Г.Кременя. Авт. кол.: М.Ф.Степко, Я.Я.Болубаш, В.Д.Шинкарук та ін. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.
10. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Метод. посіб. для студ. магістратури. Київ, 2003. 316 с.
11. Галузинський В., Євтух М. Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні. Київ, 1995. 237 с.
12. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності. Київ, 2005. 224 с.
13. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. Київ: Академвидав, 2004. 351 с.
14. Ковальчук О. Діагностування результатів навчання: Навч. посібник. Львів: Видав. центр ЛНУ імені І.Франка, 2004. 165 с.
15. Ковальчук Л. Практикум з педагогіки: Навч. посібник. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 253 с.

16. Ковальчук Л.О., Ковальчук О.Б. Системи освіти зарубіжних країн: Навч. посібник. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 136 с.
17. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За ред. Г.В.Фокіна: Монографія. Київ: МАУП-МКА, 1997.
18. Лозинська Н.Б. Адаптація студентів до навчання в університеті та випускників до педагогічної діяльності. Монографія. Львів, 2008. 166 с.
19. Мишишин І.Я. Студент як суб'єкт педагогічної взаємодії у вищій школі. Навч.-метод. матеріали до вивчення теми "Суб'єкти педагогічної взаємодії у вищій школі" з курсу "Педагогіка вищої школи". Львів, 2007. 56 с.
20. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. Київ: Центр навч. л-ри, 2007. 232 с.
21. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. /За ред. Пехоти О.М. Київ: АСК, 2001. 255 с.
22. Педагогіка вищої школи. Навч. посіб. За ред. З.Н.Курлянд. Київ, 2005. 399 с.
23. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2003. 192 с.
24. Слепкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Навч. посіб. Київ, 2005. 239 с.
25. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки. Навч. посібник. Київ, 2003. 504 с.
26. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1: Навч. посібник. За ред. О.В.Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 624 с.
27. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 2: Навч. посібник. За ред. О.В.Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 552 с.

Інтернет-джерела

28. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень. навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2014. 142 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/Metodolohiia_i_orhanizatsiia_naukovykh_dosl_idzhen.pdf (дата звернення: 4.09.2017).
29. Закон України «Про вищу освіту». *Голос України*. 2014. №148 (5898). 6 серпня. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 5.09.2014).
30. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>; <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 28.01.2019).
31. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. *Вища школа*. 2013. 32. С. 86–106.
32. Руденко В.М. Математична статистика: навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2012. 304 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Rudenko_Volodymyr/Matematychna_statystyka.pdf (дата звернення: 29.05.2018).
33. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020. 71 с. URL: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf.

Інші інформаційні ресурси:

34. *Вища освіта України*.
35. *Вища школа*.
36. *Вісник Львівського університету*. Серія педагогічна.
37. <http://mon.gov.ua>.
 - ◆ освітні сайти Інтернет;

- ◆ Інтернет-сторінка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи и Львівського національного університету імені Івана Франка);
- ◆ бібліотека кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Туган-Барановського, 7);
- ◆ бібліотека хімічного факультету;
- ◆ наукова бібліотека імені Василя Стефаника (вул. Стефаника, 2);
- ◆ наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Драгоманова, 5, 17);
- ◆ ресурсний центр інклюзивної освіти (кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка);
- ◆ педагогічна бібліотека (вул. Зелена, 24).